

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Katedra produkce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Potenciál současného českého politického filmu a seriálu

Jindřich Keil

Vedoucí práce: PhDr. Václav Moravec, Ph.D.

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FILM AND TV SCHOOL

Film, Television, Photography and New Media

Producing

BACHELOR'S THESIS

Potencial of Czech contemporary political film and TV-series

Jindřich Keil

Thesis supervisor: PhDr. Václav Moravec, Ph.D.

Opponent:

Date of presentation and defence:

Academic degree: BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Potenciál současného českého politického filmu a seriálu

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma Potenciál současného českého politického filmu a seriálu se zaměřuje především na tvorbu fikční. Tedy takovou, která není dokumentární, ani vědomně reálné události a osoby necituje. V první části práce definuje pojmy, které je nutné se pro další bádání znát. Následně prozkoumá historickou a současnou situaci tohoto žánru v české kinematografii a na televizním trhu. V poslední části pak skrze dotazník nabídne pohled několika českých nezávislých producentů. Na jejich odpovědích je zajímavý nejen přístup k danému žánru, ale i české kinematografii a jejím principům obecně. Závěrem se pak práce pokusí vyhodnotit, jaký skutečný potenciál politický fikční žánr v České republice má a zda by tento typ filmu měl být středem zájmu pro nynější i budoucí producenty.

Abstract

The bachelors thesis on topic of The Potential of Contemporary Czech political film focuses mainly towards the fictional works. So not documentary work, neither those knowingly citing real events and people. In the first part of my thesis I define the concepts that are necessary for understanding and further research. Then The work explores historical and current situation of this genre in Czech cinematography and in television market. In a last part then through the questionnaire we look at the opinion of a few Czech independent producers. What is interesting about their answers is not only their approach towards the mentioned genre, but to Czech cinematography and and its principles as well. In conclusion, the thesis will attempt to evaluate what is the real potential of political fiction genre in the Czech Republic and whether this type of film should be in a center of the interest for current and future producers.

Obsah

Prohlášení	1
Evidenční list	1
Abstrakt.....	5
Abstract.....	5
Seznam příloh.....	5
Seznam pojmů a zkratk.....	5
Poděkování.....	7
1. Úvod	8
2. Definice fikčního politického žánru.....	9
3. Sběr dat, návštěvnost filmů a sledovanost seriálové tvorby.....	10
4. Politická audiovizuální díla v letech 1945 - 1989	12
4.1. Film.....	12
4.2. Seriálová tvorba	14
5. Současná politická audiovizuální díla.....	15
5.1. Film.....	15
5.2. Seriálová tvorba	17
6. Lidé a politika	20
7. Dotazník na nezávislé producenty.....	22
7.1. Otázka č.1.....	23
7.2. Otázka č.2.....	24
7.3. Otázka č.3.....	26
8. Závěr	28
Seznam použitých pramenů a literatury.....	29
Příloha č.1	31
Příloha č.2	33
Příloha č.3	35

Seznam příloh

- 1) Příloha č.1. - Otázka č.1 z dotazníku pro nezávislé producenty
- 2) Příloha č.2 - Otázka č.2 z dotazníku pro nezávislé producenty
- 3) Příloha č.3 - Otázka č.3 z dotazníku pro nezávislé producenty

Seznam pojmů a zkratk

Fikční audiovizuální dílo - Dílo jehož příběh existuje ve svém vlastním světě, který je sice divákovi více či méně podobný s tím reálným, má však určitě odlišné vlastnosti. Za fikční audiovizuální dílo můžeme považovat téměř veškerou hranou tvorbu.

Umělecká licence - Výraz užívaný pro potřeby scenáristických úprav. Licence dovoluje tvůrci pozměnit atributy skutečné události nebo osoby za účelem vybudování děje.

Nediegetická hudba - Hudba, kterou slyšíme ve filmu, avšak víme, že postavy ji neslyší. Hudba existuje mimo rámec příběhu.

Poděkování

Rád bych poděkoval všem anonymním i jmenovaným producentům, kteří se skrze dotazník podíleli na výsledné podobě této práce. Také bych rád poděkoval Jakobovi Košťálovi a Gabriele Košťál Duchoňové za přínosné diskuze a podněty. V neposlední řadě děkuji i všem ostatním, se kterými jsem téma probíral a získával od nich nové indicie, tipy a především podporu.

1. Úvod

Současná společenská situace v České republice je velmi úzce spojená s politickým děním. Díky sociálním sítím a dostupnějším internetovému připojení umožňují občanům přehledněji sledovat každodenní politický vývoj. Na něj si zároveň vymáhají právo jakožto voliči nebo jen právoplatní občané České republiky. S tím, jak o politiku roste zájem, mění se také volební a vládnoucí strategie stran v ní existujících. Souvisí s tím i například využití voličů a lidí zajímajících se o politiku jako potenciálních zákazníků produktu či služby. S politikou je taková činnost třeba jen vágně spojená. Příkladem může být e-shop parlamentní strany Strany přímé demokracie (SPD), který byl přímo spojený s oficiální stránkou právě tohoto politického uskupení. Na e-shopu šlo o prodej převážně propagačních předmětů. Nutno dodat, že internetový obchod byl vyhodnocen jako protiprávní a SPD za něj dostala pokutu.¹

Zmíněný zájem obyvatelstva o politiku a stále viditelnější komerční zásahy do ní s sebou přinášejí i otázku ohledně české audiovizuální tvorby. Je možné využít situací a osob, které se současnou politikou souvisí, a na základě toho vytvořit fikční audiovizuální díla, která by pro občana ČR - potenciálního diváka filmu - byla jakousi alternativou, zpestřením, případně „co kdyby“ verzí k realitě? Pokud taková spojnice existuje, jak se jí podařilo zakořenit do české filmové a televizní tvorby posledních let? Případně, jestliže k ukotvení takto specifického žánru u nás nedošlo, co je tomu příčinou? Tato práce se pokusí odpovědět na tyto otázky. Spolu s tím zmapuje, jak silné mohou být průniky diváckého potenciálu s aktivitou pasivní politické angažovanosti obyvatelstva. Prvním podstatným bodem pro kontext, proč práce vůbec vznikla, je potřeba seznámit se uceleně s historií vztahu politiky a audiovizuální tvorby v České republice a na jaká díla je vůbec divák zvyklý.

¹ MAZANCOVÁ, Hana. Dohledový úřad potrestal Okamurovu SPD. Za nepřiznaný e-shop musí strana zaplatit pokutu 100 tisíc. IROzhlas.cz [online]. 2018. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dohledovy-urad-spd-pokuta-e-shop-tomio-okamura_1806201115_hm.

2. Definice fikčního politického žánru

V první řadě je potřeba si vymezit, jak velký rozsah české audiovizuální tvorby sleduje tato bakalářská práce. Samozřejmě politický film a seriál může mít širokou definici dle přístupu žánrového i diváckého. Žánr je možné definovat jako „víceméně stálý soubor formálních a obsahových prvků existujících v rámci uměleckého – v našem případě filmového – díla. Žánr má konvenční podobu, jež je výsledkem nepřímé dohody mezi divákem a filmovými tvůrci. Divákovi je předkládán tvar, jehož vlastnosti může na základě své předchozí zkušenosti očekávat. Mezi obsahové aspekty řadíme typologii postav, povahu prostředí, místo, čas, téma a charakter zápletky, ideologii nesenou příběhem atp.”² Příběhově by politické dílo mělo narativně sledovat příběh konstrukčně spjatý s lokální, národní nebo mezinárodní politikou, tak jak ji divák zná v reálném prostředí. Otázky, které se práce snaží zodpovědět, se úzce vztahují k fikčnímu narativu, který se současnou politickou situací může korelovat, právě v konstrukčním významu, neměl by však obsahovat existující osoby a události. Důvodem k tomuto vymezení je především myšlenka, že současná česká kinematografie je možná desaturovaná o taková audiovizuální díla. Objevují se však projekty, které jsou politické - často však více či méně příznávají svázanost s reálnými osobami a událostmi. Příkladem je dvoudílný film *Gangster Ka* (2015) inspirovaný životem Radovana Krejčíře³ nebo snímek *Příběh kmotra* (2013), který popisuje život již nežijícího Františka Mrázka.⁴ Samozřejmě tyto filmy nejde plně vyřadit ze spektra zájmu této práce, proto na ně v některých ohledech může brát zřetel - především co se divácké percepce a distribuční úspěšnosti týká. Stejně tak budu pro potřeby práce využívat úspěch seriálu *Kancelář Blaník* (2014-2017) a také k praktické ukázce úspěšné kinodistribuce využiji film *Prezident Blaník* (2018), jenž patří mezi filmové úkazy první poloviny roku 2018.⁵

² ZABILANSKÝ, Tomáš. Filmové žánry – definice, typy, příklady. 25fps.cz [online]. 2007. Dostupné z: <http://25fps.cz/2007/filmove-zanry-%E2%80%93-definice-typy-priklady/>

³ Kvůli němu padl Gross či Lánský. A Gangster Ka? Není to autobiografie Krejčíře. Je to příběh gangstera, který tu opravdu řádl, říká Kmenta [online]. 2016. Dostupné z: <https://kultura.eurozpravy.cz/film-a-tv/129641-kvuli-nemu-padl-gross-ci-lansky-a-gangster-ka-neni-to-autobiografie-krejcire-je-to-pribeh-gangstera-ktery-tu-opravdu-radil-rika-kmenta/>.

⁴ Tamtéž.

⁵ Kina ovládl Prezident Blaník. Na druhé místo spadl animák Coco [online]. 2018. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/kultura/film/kina-ovladl-prezident-blanik-na-druhe-misto-spadl-animak-coco_466137.html

3. Sběr dat, návštěvnost filmů a sledovanost seriálové tvorby

Jediným účinným nástrojem, kterým se dá nyní přesně vysledovat návštěvnost libovolného kinodistribučního filmu v českých kinech, jsou stránky Unie filmových distributorů (UFD). Ta „[...] byla založena v r. 1992 jako zájmové sdružení právnických osob a v červnu 1999 se stala zakládajícím členem České filmové komory.”⁶ UFD každý týden vydává výsledky aktuální sledovanosti filmů nasazených v distribuci. Kromě toho také zpracovává data k měsíční i celoroční revizi. Je tedy nejlepším oficiálním zdrojem pro získání empirických výstupů.

Pro sledovanost seriálové tvorby na českém televizním trhu využijí výsledky sdružení ATO. Asociace televizních organizací „[...] zastřešuje projekt elektronického měření sledovanosti a poskytuje koncovým uživatelům jednotná data o sledovanosti televizních stanic v České republice.”⁷ Samozřejmě televizní vysílání nenabízí tak přesná empirická data, protože není kvantitativně možné sledovat všechny domácnosti s přístupem k různým formám televizního připojení. ATO však v rámci možností nabízí co nejpřesnější informace. K jejich TV-metrům, které široká společnost stále nazývá peplemetry, je připojeno 1870 domácností s tím, že samotné sdružení zaručuje data alespoň od 1700 respondentů denně.⁸

Pro doplnění informací o provázanosti politického žánru s případným diváckým potenciálem využijí podklady Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), fungujícího pod Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky, který se výzkumem různých oblastí života a politiky zabývá.⁹ Bohužel dle dostupných informací neexistuje kvalitativně i kvantitativně zvládnutý výzkum, který by sledoval přímé napojení české audiovizuální tvorby s politickým zaměřením a jejího ovlivnění diváckou aktivitou v kontextu reálné politické situace ve státě. Tato práce proto chce pouze nalézt spojnice, které by politickému žánru přiznávaly jeho potenciál a možnost životaschopnosti v regionálním prostředí.

⁶ Unie filmových distributorů: O nás [online]. Dostupné z: <http://www.ufd.cz/unie-filmovych-distributoru>.

⁷ Asociace televizních organizací: Co je to ATO [online]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/co-je-to-ato/poslani>.

⁸ Asociace televizních organizací: TV výzkum [online]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/tv-vyzkum/informace-o-projektu>.

⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění: Kdo jsme [online]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/kdo-jsme>.

Posledním zdrojem dat pro tuto práci je pak dotazník zabývající se pouze českou politickou filmovou tvorbou. Je zaměřen jen na film, jelikož čeští nezávislí producenti, kterým byl dotazník zaslán, mají majoritní zkušenosti především s ním. Seriálová tvorba by vyžadovala sběr dat přímo od zaměstanců daných televizí, což v rámci zachování mlčenlivosti a především konkurenceschopnosti na českém televizním trhu není možné.

4. Politická audiovizuální díla v letech 1945 - 1989

4.1. Film

Česká, potažmo československá historie let 1948 - 1989 je úzce spjatá s vnímáním státu jako onnipotetního kontrolora a hlídače ve všech sférách lidského života. Kolektivizace a znárodnění přenesli veškerou moc z rukou jednotlivců do zdánlivé náruči lidu. Faktem však zůstává, že stále existovala úzká skupina lidí, kteří měli přeci jen větší pravomoce a stali se hybateli státní správy. To se promítlo i v audiovizuálním umění.

Důležitou informací je, že dekret č. 50/1945 Sb,¹⁰ který znárodnil celý filmový průmysl, přišel ještě před nástupem komunistů k moci a podepsal jej sám prezident Edvard Beneš 11. srpna 1945.¹¹ Socialistický režim si však výhody zestátněného filmu vyložil jinak. Pomineme-li období relativního politického uvolnění, které dalo vzniknout tzv. Nové vlně, a jejíž konec začal vpádem vojsk Varšavské dohody v noci z 20. srpna na 21. srpna roku 1968, byl film výrazně ovlivněn smýšlením vládnoucí garnitury. V padesátých letech se točily snímky, které oslavovaly jedince, který se postavil za lid proti molochu imperialismu či jiných kontrarevolučních akcí. Vše kvůli propagaci nově nastoleného režimu a povrchnímu zkrášlování života, který občané Československa žili. V době normalizace, tedy po událostech konce šedesátých let, se naopak z filmu stala podle kritika Jana Rejžka především položka v plánu Jana Fojtíka, stranického ideloga,¹² kterou bylo potřeba splnit.¹³ Mnoho agitačních a politických filmů bylo bráno výsměšně nejen diváky, ale i tvůrci. Ti však tento hodnotový a kvalitativní úpadek filmové tvorby brali těžce.

¹⁰ PSP České republiky: Sbírka zákonů a mez.smluv [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=50&r=1945>.

¹¹ BERNARD, Jan. Z šedé zóny: texty a kontexty. V Praze: Akademie múzických umění, 2010, s. 481. ISBN 978-80-7331-164-3.

¹² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Praha: Grada, 2011, s. 329. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹³ STEHLÍK, Jan, Petr VACHLER. Tváře českého filmu. 7.díl. Politický film [dokumentární seriál], ČESKÁ TELEVIZE, 2001, premiéra: ČT1, 10. 4. 2002.

Český divák, obzvláště ve věkové kategorii 30+ má díky této provázanosti filmu a politické výchovy naprosto odlišné první divácké zkušenosti s politickým filmem, než například diváci, kteří žili ve státě, jež ve 20. století nebyl zatížen ideologií socialismu a komunismu a především jeho umělecká tvorba nebyla provázána s agitační činností. Můžeme se zamýšlet právě nad teorií, zda tento fenomén umění jako nástroje agitace stále ovlivňuje českou kinematografii a zda není pojátkem s potenciálním nedostatkem fikčního politického filmu a seriálu v České republice.

Tato práce však nemá za cíl sledovat dopodrobna sociologický rozměr významné části historie české kinematografie, pominout však tak důležité období, abychom získali širší rozhled, také nelze. Přeci jen, jak zmiňuje distributor Jiří Jíra v dokumentárním seriálu *Tváře českého filmu*, speciálně v epizodě *Politický film*, byla například filmová návštěvnost rozdělena procentuálně. 60 % diváků muselo přijít na agitační snímky, zbylých 40 % návštěvníků kina zbylo na ostatní typy a žánry.¹⁴ Zároveň se agitačním filmům nevyhnuli ani známí herci a tvůrci. Nejvýraznějším tvůrcem byl například Otakar Vávra, jehož schopnost točit v jakékoliv politicko-společenské situaci dodnes fascinuje mnoho lidí.¹⁵ Mezi jeho nejznámější filmy se silným agitačním myšlením patří *Občan Brych* nebo dvoudílná silně deformovaná filmová rekonstrukce událostí okolo mnichovské dohody v září 1938 - *Dny zrady*. Co je důležité mít na paměti, je fakt, že návštěvnost kin ve vymezeném období byla enormní. Například v roce, ve kterém vyšly oba díly *Dnů zrady*, navštívilo kina po celém Československu dohromady 64 536 000 diváků.¹⁶ To je například oproti roku 1999, ve kterém se distribuovaly dnes již kultovní *Pelíšky* Jana Hřebejka, kdy přišlo jen 8 370 825 diváků¹⁷ velký propad. Česká republika byla sice již 6 let samostatná, přesto je propad obrovitý.

¹⁴ STEHLÍK, Jan, Petr VACHLER. *Tváře českého filmu*. 7.díl. *Politický film* [dokumentární seriál], ČESKÁ TELEVIZE, 2001, premiéra: ČT1, 10. 4. 2002.

¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, Veronika. Chtěl jsem točit, a tak jsem občas uhnul, říká stoletý režisér Vávra. *Lidovky* [online]. 28.2.2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/chtel-jsem-tocit-a-tak-jsem-obcas-uhnul-rika-stolety-reziser-vavra-1co-/lide.aspx?c=A110227_185445_lide_spa.

¹⁶ HAVEL, Luděk. *Hollywood a normalizace: Distribuce amerických filmů v Československu 1970–1989*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce Mgr. Pavel Skopal, PhD.

¹⁷ Unie filmových distributorů: *Přehledy, statistiky* [online]. Dostupné z: <http://www.ufd.cz/prehledy-statistiky>.

4.2. Seriálová tvorba

Samozřejmě od vzniku Československé televize v roce 1953 a počátku jejího pravidelného vysílání o necelý rok později, přibyl státu nový audiovizuální agitační nástroj, který na občany apeloval nikoliv při návštěvě kina, které bylo považováno za kulturní záležitost, ale i v prostředí domova, v podstatě posledního místa, kde se propagandě socialistického režimu dalo vyhnout. Některé seriály, které se o politiku více či méně okrajově zajímaly, jsou dnes považovány za kultovní součást historie. Takovým příkladem je seriál *30 případů majora Zemana*. Vznikly však i takové, které si politické téma vzali jako primární pojítko mezi postavou a příběhem. *Muž na radnici* a *Okres na severu* jsou hlavními zástupci takového přístupu. Obě díla sledují příběhy mužů ve vysokých politických funkcích městské a okresní správy, kteří se musí vypořádávat se situacemi a lidmi, kteří nestojí o lepší život. Scenáristou seriálů byl Jaroslav Dietl, legenda československé scenáristiky.

Začátek již svobodných devadesátých let a s nimi spojený rozpad Československé federativní republiky na dva celky znamenal i změnu kulturně-společenských poměrů. Umělci získali veškerou svobodu a z audiovizuální tvorby zmizela hrozba cenzury a tlak na agitaci. Filmy a seriály začaly přicházet s novými příběhy a formáty. Politické dění přestalo zasahovat do života lidí i ve volnočasových aktivitách a stalo se předmětem zájmu.

5. Současná politická audiovizuální díla

5.1. Film

Česká kinematografie se v posledních letech velmi silně stabilizovala a vedle komerčních projektů, často tvořených za účelem zisku nebo letní atrakce, se začalo dařit i kulturně náročnějším snímkům. Záměrně se vyhýbám spojení mainstreamové filmy a umělecké filmy. Jak píše Zdeněk Holý ve své eseji:

„[...] řeší český film ještě „lingvistický“ problém, zaměňuje kategorie umělecký film a střední proud. Je to asi dědictví mýtů o českém národě, totiž že je kulturně na výši, a masové popularitě se tedy jaksi přirozeně těší filmy umělecky náročné, což platilo pouze o několika titulech nové vlny.“¹⁸

Samozřejmě můžeme polemizovat o platnosti termínu kulturně náročnější snímky. Jeho podstata je definována v současném Statutu Státního fondu kinematografie takto:

„Kulturně náročným kinematografickým dílem/projektem je pro účely Statutu dílo/projekt, jehož šance na ekonomický úspěch jsou omezené z důvodu jeho experimentální povahy, vysoce uměleckého nebo technického řešení nebo jeho umělecky náročné povahy, přičemž výroba nebo vytvoření takového díla nebo realizace projektu je však žádoucí pro jeho kulturní hodnotu, přestože je složité zajistit jeho financování z jiných zdrojů právě pro jeho kulturní náročnost...“¹⁹

Je proto snažší používat takový termín, který pod sebe pojme jak středoproudové filmy, tak ty umělecké. Komerčně úspěšné snímky lze rozpoznat jejich velkým finančním zajištěním ze soukromých zdrojů a soustředěním se na diváckou atraktivitu ve všech fázích výroby snímku.

Pokud jde o český politický film, převažují u nás filmy s komerčním potenciálem. Pomáhají si také žánrovou rozvolněností a snahou o dynamičtější narativ skrze

¹⁸ HOLÝ, Zdeněk. ČESKÝ FILM: KVALITA NA OKRAJÍCH. A2 [online]. 2005. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2005/8/cesky-film-kvalita-na-okrajich>.

¹⁹ Statut Státního fondu kinematografie. Fond Kinematografie [online]. Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/legislativa/statut%209-2014%20design.pdf>.

například akční sekvence. Oba díly filmu *Gangster Ka* (2015) se stejně jako film *Příběh Kmotra* (2013) snaží o až (anti)heroické zobrazení skutečných událostí, jejichž výsledek zůstává často pouhou filmovou imaginací odtrženou od reality. Využívá k tomu často postupů známých divákovi spíše z akčních blockbusterových spektáklů ze zámoří. Honičky aut, přestřelky či emočné vypjatá nediegetická hudba jsou prvky, ve kterých má běžný divák rozpoznat snahu o vykreslení neuvěřitelných příběhů, které se mohly stát. Jejich výsledek je však přinejmenším spekulativní.

Slovenský film s českou koprodukcí a hereckým obsazením *Kandidát* (2013) sice inovativně pracuje s fikčním příběhem o prezidentských volbách na Slovensku, celou politickou linku však postupně upozaduje a do popředí se dostává konstrukčně prvoplánová kritika konzumního marketingu, který již prorostl i do sféry svobodných volebních rozhodnutí občanů státu.

Samozřejmě je důležité neopomenout ani jeden z nevýraznějších filmů prvních měsíců roku 2018 - *Prezident Blaník*. Satirický film navazující na neméně úspěšný internetový seriál *Kancelář Blaník* zaujal především svou hravostí s filmovými přístupy. Hlavní postava Antonína Blaníka je spolu se svými kolegy čistou fikcí, ovšem příběh, který divák sleduje je úzce napojen na skutečné osoby a události, které provázely historicky teprve druhé prezidentské volby v České republice.²⁰ Distribuční strategie filmu byla spojena s exkluzivitou snímku. Prezidentské klání skončilo úspěchem ing. Miloše Zemana dne 27. 1. 2018.²¹ Samotný film v produkci společnosti Negativ měl premiéru již 31. 1. 2018.²² I přes žánrovou a formální roztržitost se podařilo snímku v kinodistribuci přivést necelých 167 000 diváků.²³ Pro představu, výpravnější historický snímek s

²⁰ PSP České republiky. Jednání a dokumenty. Sbírká Zákonů a mez.smluv. [online]. Dostupné z: ><https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=275&r=2012><

²¹ Je sečteno. Zeman vyhrál, dostal 51 procent hlasů. *Ct24.cz* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2374432-zive-volebni-mistnosti-se-uzavrely-prezident-bude-znamy-za-par-hodin>

²² Prezident Blaník jde do kin. Celovečerní film měl premiéru v Lucerně. *Seznamzpravy.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prezident-blanik-jde-do-kin-celovecerni-film-mel-premieru-v-lucerne-42247>.

²³ *Kinomaniak: Prezident Blaník* [online]. Dostupné z: <http://kinomaniak.cz/filmy/prezident-blanik>

politickým tématem, *Milada* (2017), navštívilo pouze 113 733 diváků.²⁴ Zda je *Prezident Blaník* první vlaštovkou v novém narativním přístupu tvůrců k politickému filmu, je nemožné odpovědět. Dle informací v kapitole Dotazník na nezávislé producenty posbíraný od 30 % oslovených producentů je však možné sledovat, jak se uvažování této skupiny lidí vyvíjí.

Vlastní kapitolou současné české tvorby je pak historický politický film. Ten má totiž v českém kinematografickém prostředí zavedenou tradici. Právě doba před rokem 1989 je pro filmaře blízkou pro její možnou kritiku současné situace skrze paralely. Napomáhá tomu i výše zmíněná provázanost politiky a umění v době komunismu a de facto i nacismu. Étos realných událostí narušuje časté využívání uměleckých licencí, které scenaristicky zpřehledňují strukturu děje a především pomáhají divákovi v rychlejší charakteristice postav. Například film *Masaryk* (2016) této licence využívá v úvodní scéně večírku, na kterém se kromě vykreslení Jana Masaryka, velvyslance Československé republiky ve Spojeném království, jako bouřlivého bonvivána dojde i na příběhově zbytečné pěvecké vystoupení v podání Karla Rodena, který Jana Masaryka ve filmu ztvárnil. Podobné narativní pomůcky pro rychlejší navázání vztahu mezi postavou a divákem nalezneme i v dalších snímcích. Právě občasná bulvarizace situací mnohem lépe funguje v historickém kontextu než v tom současném, natož fikčním. Kupříkladu film Filipa Renče *Lída Baarová* (2016), o problematickém vztahu známé české herečky s nacistickými pohlaváry dojde na kontroverzní scénu, ve které se intimní styk mezi Baarovou a Josephem Goebbelsem prolíná s plameny v krbu. Takto přímočarý útok na diváckou percepci by v konkurenci narativních postupů filmu ze současnosti neměl možnost obstát. Za výjimku snažící se o co nejmenší zásah do skutečného historického dění může být považován projekt *Hořící keř* (2013). Více se historickým politickým filmem zabývat práce nebude. Problematika tohoto specifického přístupu k dějinám je obsažnější nad rámec této práce.

5.2. Seriálová tvorba

Seriálová tvorba je oproti filmu mnohem rozkročenější a náročnější na definici a nalezení společných prvků s politickými fikčními projekty. Spojitost s filmovou

²⁴*Kinomaniak: Milada* [online]. Dostupné z: <http://kinomaniak.cz/filmy/milada>

tvorbou je však jasná. Seriály často jako filmy s podobným tématem trpí i podobnými neduhy. U historických sérii *České století* (2013 - 2014) a především *Bohéma* (2017) se umělecká licence dokonce stala obranou autorky scénáře Terezy Brdečkové proti útokům přímých potomků osobností, kteří se v seriálu objevují. Scenáristka na zpravodajském kanálu DVTV obhajovala své dílo jako televizní román, nikoliv dokudrama, které divákovi nechává možnost se rozhodnout, jak historickou událost bude vnímat.²⁵ Tato upřímnost je zároveň definicí současné situace historických politických audiovizuálních děl.

Seriály dietlovského typu jako byl *Okres na severu* a *Muž na radnici* paradoxně své místo v televizi nyní nemají. Substitucí k českým původním námětům se stávají koupené licence zahraničních hitů jako je *Dům z karet* (House of Cards, USA, 2013 - 2018), *Vláda* (Borgen, Dánsko, 2010 - 2013) nebo *Okupace* (Okkupert, Norsko, 2015 - 2017). Kriticky chválené seriály přitom využívají podobných principů jako první dva zmíněné české seriály, pouze nejsou prosycené státní propagandou. Ukazují fikční svět politiky, který funguje v divákovi známém vzorci založeném na reálných poznacích ze současné politiky. Oproti Dietlovým dílům však často nastavený systém spíše kritizují nebo upozorňují na jeho křehkost.

Nejblíže, přesto stále v duchu žánrové rozvolněnosti, se těmto seriálům přiblížil audiovizuální počín *Atentát* (2015 - 2016). Osmnáctidílná série sleduje hrdiny, které divák komerční televize Nova znal již z předchozího seriálu *Expozitura* (2009). Sledujeme příběh mladé osobní ochránkyně, která pátrá po okolnostech atentátu na prezidenta. Celý děj se odehrává ve fikčním světě, charaktery v něm existující však připomínají reálné osoby veřejného života. Je tedy v českém prostředí nejblíže pojmu současný český fikční seriál. Problematickým je však jeho velký důraz na detektivní linku, která jej v celkovém pohledu staví spíše do pozice kriminálního seriálu. Jeho potenciál byl i díky tomu významný a televize

²⁵ Bohéma? Nesrovnalostí je tam fůra. Tohle není nic proti tomu, co diváky ještě čeká, tvrdí Brdečková. Aktuálně.cz[online]. 2017. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/brdeckova-bohema-tech-nesrovnalosti-je-tam-fura-tohle-neni-n/r~a065e6a4de5211e68ea50025900fea04/>.

Nova měla při jeho premiéře, dle informací ATO, stabilně zajištěnou lehce nadprůměrnou sledovanost.²⁶

*Pokud byl zmíněn Prezident Blaník jako filmové dílo, které je zkoumané oblasti blízké, je potřeba zmínit i jeho původní seriálovou podobu - Kancelář Blaník. Unikátní projekt internetové televize Stream.cz v průběhu let u mnoha uživatelů internetu zkultovněl. Pokud se podíváme na sledovanost jednotlivých epizod, seriál si drží průměrně půl milionu zhlédnutí na epizodu, což je na poměry takového formátu nezvyklé. Úspěšnější je na Stream.cz v oblastní fikčního narativu jen *Autobazar Monte Karlo* (2015 - 2016), ten však disponuje divácky znalejší konstrukcí postav a příběhu.*

*Blaník vychází svým satirickým pojetím výrazně z televizních děl devadesátých let 20. století a nultých let století 21. Jde především o *Českou Sodu* (1993 - 1998), původní seriál České televize a *TELE TELE* (2000 - 2007), fiktivně pirátské vysílání pořadu TV Nova. Ač byl jejich formální rámec spíše parodií publicistiky, žurnalistiky a popkulturních děl, často se v krátkých skečích vymyšlené postavy bavily přímo s reálnými účastníky politiky. Tento typ pořadů se velmi těžko vymezuje, jelikož jeho forma využívala jakýchkoliv audiovizuálních postupů. Příkladem může být propojení například publicistického záznamu Václava Klause, uměle spojeného střihem se záběry z detektivního normalizačního seriálu *30 případů majora Zemana v České sodě*.²⁷*

Ač je *Kancelář Blaník* přímým nástupcem těchto pořadů, více jich v českém televizním prostředí, ani v tom internetovém není k nalezení. Ptát se, proč tomu tak je, není jednoduché, indicie k tomu by mohl dát přístup filmařů k fikčnímu politickému filmu. Tomuto přístupu se bude věnovat v poslední části této práce.

²⁶ Atentát poprvé 840 tisíc, Labyrint přes 1,25 milionu. *MediaGuru* [online]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/10/atentat-poprve-840-tisic-labyrint-pres-1-25-milionu/>

²⁷ Česká soda 10 - Major Zeman (Václav Klaus) [internetové video] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pPkJjem1oRU>

6. Lidé a politika

Pokud již víme, jaká je současná situace českého fikčního politického filmu a seriálu a známe i jeho historii, je potřeba se seznámit i s divákovou potřebou se politikou zabývat mimo rámec sledování audiovizuálních děl. Podle informací zpravodajského serveru deník.cz z 16. 3. 2017, byl zájem o politiku u dotazovaného vzorku 1023 občanů vyčíslen na 48 %. To je podle Centra pro výzkum veřejného mínění skoro neměnný stav. Jakkoliv sociologicky jde o průměrné číslo, v ohledu na potenciál návštěvnosti a sledovanosti jde o důležitý údaj. Pokud průzkum odráží většinový názor obyvatelstva, má politický film možnost zasáhnout velké procento obyvatel. Pokud by měl správně nastavenou distribuční strategii, například využít data premiéry ve spojitosti s datem některých z voleb, tak jako to udělal *Prezident Blaník*, jeho dosah by mohl být nadprůměrný v ohledu na české poměry.

CVVM navíc vydalo 21. března 2018 zprávu, která současný stav populačního zájmu sledovala. Veřejně dostupný dokument *Angažovanost občanů a jejich porozumění politice* přináší zajímavé informace:

„Přibližně dvě třetiny (67 %) dotázaných dle svého mínění rozumí politice a politickému dění jako ostatní lidé, přičemž muži zastávají tento názor častěji než ženy.“

To znamená, že panuje v tomto ohledu nadpoloviční konsensus mezi obyvateli, a tím pádem se eliminuje roztržičnost publika v ohledu pochopení příběhu a charakterů. Zároveň zde existuje potenciální možnost využití skepse obyvatelstva v návaznosti na zfilmování fikčního politického snímku tematicky blízkému „co kdyby.“ Tato skepse je v dokumentu zřejmá v ohledu na odpovědi na otázku zájmu voličů, kdy: „80 % dotázaných je přesvědčeno, že se politické strany starají více o hlasy voličů než o jejich názory[...]"

Průzkumy jsou samozřejmě založené na vzorkovém počtu obyvatel, který ač dosahuje počtu tisíců, stále není stoprocentně validním odrazem názoru většinového obyvatelstva. Přesto by měly být takové průzkumy při vývoji a distribuci případného politického fikčního filmu nebo seriálu brány v potaz a měly by zvládat zhmotnit názory obyvatel na politiku do příběhových paralel. Jak to s

tvůrci a jejich zájmem o takový typ audiovizuální tvorby je, se snaží zjistit následující dotazník.

7. Dotazník na nezávislé producenty

Pro potřeby práce a zjištění, jak si stojí český politický fikční film v reálném prostředí, jsem vytvořil dotazník, který dostalo k dispozici 40 českých nezávislých producentů. Jejich výběr probíhal za pomoci databáze Asociace producentů v audiovizí (APA), která je volně přístupná na jejích webových stránkách.²⁸ Seriál jsem z něj vyčlenil po rešerši současné situace. Nejen, že je fikční politický seriál v televizi okrajovou záležitostí a politika se objevuje spíše jako doplnění zápletek detektivních seriálů, zároveň však by sběr dat znamenal oslovení kreativních producentů a dramaturgů přímo z veřejnoprávní i komerční sféry televizního trhu. Takový průzkum by vyžadoval mnohem obsáhlejší analýzu televizního trhu, což není smyslem této práce. Zároveň by informace bylo těžké získávat z důvodu naprosto jiných pravidel konkurenceschopnosti, než jakými disponuje český kinodistribuční trh. Nezávislí producenti mají díky veřejným zdrojům možnost vyvíjet a vyrábět díla, jejichž sledovanost není primární podmínkou. Proto mě zajímal jejich názor na tento specifický druh filmu a nabídl jim tři otázky. Původní znění odpovědí je přiloženo na konci knihy v Příloze č.1, č.2 a č.3. Znění otázek k tématu této práce bylo takové:

- Podílel/a jste se někdy na vývoji fikčního politického filmu či televizní série? Pokud ano, o jaké projekty případně šlo a podařilo se projekty úspěšně dokončit?
- Čeští občané jsou výrazně aktivní v ohledu sledování skutečné politické situace, především před volbami. Na první pohled se tedy zdá, že se tato aktivita dá spojit s potenciální diváckou úspěšností politického filmu v kinech. Je podle Vás v české kinematografii dostatečně zastoupený fikční politický film? Pokud ne, jakou si myslíte, že to má příčinu?
- Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ne, je pro vás možným důvodem nedostatku svázanost politiky s filmovým průmyslem (hlavně v dotačním ohledu)? Především, že fiktivní film bude stále spojován s konkrétními osobami, které jsou v politicko-kulturním segmentu aktivní.

²⁸ Asociace producentů v audiovizí: Členové [online]. Dostupné z: <http://www.asociaceproducentu.cz/clenove>.

Čtvrtá otázka se týkala anonymity respondentů. Nabídl jsem jim možnost jejich odpovědi uvést bez zveřejnění jména. Tuto možnost využilo osm z konečných dvanácti producentů, kteří na dotazník zareagovali. Podařilo se mi tak z celkového počtu oslovených producentů získat 30 % reakcí, což považuji za relativně dostačující vzorek tohoto specifického kulturního segmentu. V následujícím shrnutí dotazníku proto budu anonymním odpovídajícím přiřazovat číslo od jedné do osmi, podle toho v jakém pořadí odpověděli, zbylé čtyři budu po jejich souhlasu jmenovat.

7.1. Otázka č.1

Už odpovědi na první otázku odkryly zajímavé cesty, jakými si producenti vydávají a jak vlastně takový fikční politický film vnímají. 6 respondentů se podle svých slov nikdy na podobném snímku nepodílelo v žádné části vývoje nebo výroby. Anonymní respondent číslo 3 odpovídá přesně v diskurzu současného propojení politického filmu s dalšími žánry. Zmiňuje, že „[...] naše dosavadní projekty nebyly vysloveně politická dramata či thrillery, téma politiky se v nich odráží poměrně výrazně a s politickými a historickými tématy jsme v nich pracovali rozsáhle.“ Podobné odpovědi přišly i od zavedených českých producentů Čestmíra Kopeckého a Jaromíra Kallisty. Majitel produkční společnosti První veřejnoprávní, s. r. o., Kopecký, si vložil termín fikční politický film jako cokoli související s politikou, proto svou účast vyjádřil takto: „Myslím, že dost projektů, na kterých jsem se podílel, takových bylo: Od záznamů divadelních představení / Šašek a královna - neplést s filmem, /, zábavné seriály / Česká soda, ""22"", / až po současné filmy / Všechno bude fajn, Hastrman (z technických důvodů jsme nedošli do současnosti, kdy hastrman zabije ministra životního prostředí)“.

Dvě odpovědi se váží velice úzce s historickým politickým filmem, který je mimo oblast zájmu této práce, přesto jsou odpovědi respondentů Miloslava Šmídmajera a Mikuláše Novotného zajímavé. Ukazují, že ani takový film nemá přes divácké úspěchy *Lídy Baarové* a kritické přijetí *Masaryka* jistou cestu ke zfilmování. Novotný připravoval snímek *TGM* o nepříliš známém období života prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka,²⁹ který ovšem dle

²⁹ V Česku vznikají filmy o Janovi a Tomášovi Masarykovi. *MediaGuru* [online]. Dostupné z: <https://www.borovan.cz/10852/v-cesku-vznikaji-filmy-o-janovi-tomasovi-masarykovi>.

odpovědi producenta nedošel do fáze výroby. Šmídmajer sám přiznává, že jej nejistota vzniku takového díla překvapila: „V současnosti se snažíme o film o Fr. Krieglovi, což je drama, které vychází ze skutečných událostí, nejde však o čistý životopis (byť vše se děje na doložitelných faktech), ale sledujeme základní myšlenku: politik, který se v zásadní chvíli pro tuto zemi postaví na stranu morálky před vlastním prospěchem. Film je ve stádiu příprav a finacování. Myslel jsem si, že takové téma bude snazší zafinancovat a že se mu dostane větší podpory, ale omyl.“

Spoluvlastník společnosti ATHANOR – společnost pro filmovou tvorbu, s. r. o. Jaromír Kallista osvětluje svůj vztah k tomuto typu filmu v rámci své dlouholeté producentské kariéry takto: „Ve smyslu jak kladete otázku, tak nikoliv. V minulosti jsem inicioval a podílel se jako filmař na dokumentech *Zmatek* - to je záznam srpnové okupace roku 1968 a *Jan 69* - to je záznam pohřbu Jana Palacha, ale to byly výpovědi o době. V Laterně Magice v 80. letech jsme s Evaldem Schormem a Antonínem Mášou udělali dvě v podstatě činoherní inscenace, *Noční zkoušku* a *Vivisekci* kritické k tehdejšímu normalizačnímu režimu, nikoliv však adresně k osobám tehdejší politické reprezentace. Svým způsobem byly obě představení v tehdejší době na kulturní scéně událostmi, které vzbudily rozruch. S Janem Švankmajerem jsme na jaře 1990 natočili *Konec stalinismu v Čechách*, což sice byla ‚agitka‘, která (pravděpodobně) pomohla vyhrát první volby v létě téhož roku. To ale byla spíše obecná reflexe doby, nikoli ‚polemika‘ s konkrétní politickou reprezentací. Ostatně jsem přesvědčen, že zobecnění ‚politické podstaty problémů‘ právě třeba ve filmové tvorbě jí dává (pokud se povede) potřebnou nadčasovost.“

V druhé otázce jsem pracoval se dvěma již výše zminěnými domněnkami. Pokud, jak uvádí CVVM, opravdu existuje v současné době zájem 48 % české populace o politiku, je to rozhodně nezanedbatelná část potenciální divácké obce. Ačkoliv tedy trend sledování politiky poklesl, film *Prezident Blaník* dokázal, že se správnou distribuční strategií může teoreticky využít emocí českých občanů ve svůj komerční i divácký prospěch.

7.2. Otázka č.2

Odpovědi byly výrazně obsáhlejší téměř u všech odpovídajících, než tomu bylo u první otázky. Velmi zajímavá odpověď, polemizující na hraně producentství

a filmovědných teorií, nabídl respondent číslo 2: „Filmové vyprávění, aby bylo masově úspěšné, musí vyprávět skrze prostředky blízké masovému divákovi. Skrze to, jak se ta politika dotýká osobního života takového diváka nebo přes emoce jemu blízké, skrze obecnější hodnoty, které jsou tím daným tématem zasaženy, či přes nějaký atraktivní žánr, který diváka bude bavit sledovat (viz třeba projekty Netflixu) atd... Pořád to musí být nějakou formou pro diváka zábavné, atraktivní vyprávění. Řemeslo ‚umění vyprávět‘ bohužel zatím v našem filmovém a televizním průmyslu značně pokulhává, způsob pojetí bývá velmi didaktický, popisný, příliš historicky detailní přitom však nezáživný atd... Hledejme inspiraci, jak se taková témata zpracovávají např. na Netflixu.“

Podobně kriticky se k situaci staví respondent číslo 3, který zmiňuje nerealističnost dosavadních pokusů, která vyvolává nezájem. Čtvrtý anonymní odpovídající vidí problém v nedostatku kvalitních a zručných scenáristů v českém prostředí. Za pozornost bezpochyb stojí odpověď Miloslava Šmídmajera, který v odpovědi na otázku v podstatě velmi erudovaně potvrzuje domněnky, se kterými pracuje i tato práce. Domnívá se, že politický film u nás dostatečně zastoupený není a důvody jsou podle něj jednoduché: „[...] za socialismu nebylo nic takového možné, všechny filmy tohoto druhu byly propagandistické a dopadly podle toho, šlo spíše o ‚plakáty‘ než o plnohodnotné filmy.“ Tuto myšlenku sdílí i respondent číslo 8. Jak Šmídmajer pokračuje: „[...] není u nás tradice takového filmu (jako třeba v Itálii) a vždy potřebujete určitý historický nadhled - a možná teprve nyní nastává doba, kdy se mohou autoři do takových filmů pustit, ale budou mít daleko nejistější pozici a budou to mít daleko těžší než tvůrci filmů jiných žánrů. Ostatně si všimněte, že politická témata se de facto opírají o jiné žánry - ať *Prezident Blaník*, který chce být politickou satirou, nebo třeba film o kmotru Mrázkovi, který je spíše kriminálním žánrem, který ovšem odkrývá vazby i v politické sféře. Televize se snažila ‚díru‘ vyplnit spíše dokudramaty *České století*, ale čistě politický film typu *Všichni prezidentovi muži Akce Pentagon* zatím asi nevznikl a a ni k němu není příliš podmínek.“ Samozřejmě se závěrem jeho odpovědi se dá polemizovat. Například odpovědí respondenta číslo 5: „[...] politické thrillery ani dramata se u nás bohužel nenesí, případné pokusy o satiru dopadají tragicky jako celovečerní *Blaník*, případně jako bulvární nesmysl typu *Kajíněk* atd. Chybí odvaha, chuť skutečně odkrývat a nebát se - minisérii o Babišovi mám v hlavě už dlouho, všichni partneři se ale realizace bojí jako čert kříže. Na vině je samozřejmě hrubý nedostatek kvalitních scenáristů, kteří by měli chuť takováto témata realizovat - přitom nejde o lokálnost, Sorrentinův *I*

divo nebo i nejnovější *Lore* o Berlusconim je úspěšným příkladem něčeho, co přesahuje hranice země, ve které daný politik působí." Odpovědi respondentů číslo 6 a 7 jsou založené hlavně na předpokladu, že takový film u nás nemá tradici nebo není pro diváka atraktivní. Mikuláš Novotný dodává k obdobné myšlence, že takový film je nevhodný pro export, a zmiňuje, že dlouhodobá koncepce Fondu prý s podobným typem filmů taky nepočítá. Kopecký považuje politický fikční film za dokonce neexistující v současné české kinematografii. Důvod vidí v nedostatku prostoru pro tvorbu oproti státům jako je Anglie, Francie nebo Německo. Střízlivý názor přináší pak Jaromír Kallista, který současnou tvorbu sice intenzivně nesleduje, ale polemizuje podobně s diváckou atraktivitou jako respondenti 6 a 7 v ohledu dlouhodobé výroby filmu, která stojí v juxtapozici ke krátkodobým politickým událostem. Smysl politického vyjádření v audiovizuálním díle pak vidí především v publicistice a dokumentaristice.

7.3. Otázka č.3

Právě strachem z propojení politiky a filmového průmyslu, který zmiňuje pátý anonymní odpovídající, se zabývá hned následující třetí závěrečná otázka. V té se producentů, kteří mají pocit, že politický fikční film není dostatečně zastoupen v české kinematografii, ptám, jestli důvodem může být právě vliv politiky na dotační sféru. Například činnost Státního fondu kinematografie je na příjmu peněz ze státního rozpočtu částečně závislá.³⁰

Velká většina odpovídajících si předně nemyslí, že by strach byl důvodem k nečinnosti tvůrců. Přesto důvody, které někteří nabízejí spíše znovu tzv. střílejí do vlastních řad. Čestmír Kopecký píše, že důvodem je i autocenzura tvůrců. Respondent číslo 2 zaujímá podobně striktní postoj a úskalí vidí v tom, „[...] že filmaře taková témata dlouho pořádně ani nazajímala anebo takovéto vyprávění právě vůbec neumí. To je producentská reálná zkušenost.“ Asi nejostřejší vyjádření přišlo od pátého respondenta. Ten se odkázal na Polsko a tamní situaci, zmínil americkou situaci v nynější éře prezidenta Donalda Trumpa a na základě těchto podkladů osvětlil problematiku: „Rizika tohoto žánru jsou všude a podle mě musí být zákonitě s žánrem spjata. Možná nám jen chybí málo odvážných

³⁰Státní fond kinematografie – Aktuality. [online] NOVELA ZÁKONA Č. - 496/2012 SB.[cit. 1.8.2018] Dostupné z: <fondkinematografie.cz/assets/media/files/legislativa/Zakon_o_audiovizi_ve_zneni_zakona_c.139-2016_Sb.pdf>

tvůrců - Češi ostatně jsou žvanilové bez pořádného tahu na branku." Takto ostré komentáře už žádný další odpovídající nepřinesl, pouze Mikuláš Novotný, který též zmiňuje Polsko ve své odpovědi apeluje na potřebu stihnout natočit toho co nejvíce, než se u nás politická situace změní, jako tomu je právě u severovýchodního souseda nebo v Maďarsku. Věcným v této otázce zůstal producentský matador Kallista, který poznamenal, že „Kriteria pro dotace do filmové tvorby a průmyslu by měly být stanoveny bez ohledu na možné zájmy okamžité politické reprezentace.“

Odpovědi na dotazník od producentů tedy přinesly velmi hodnotné informace, často vycházející z jejich vlastních zkušeností ať už mnohaletých nebo nedávných. Zároveň potvrdili, že teze, které tato práce přináší neexistují jen v teoretické rovině, ale někteří producenti s danými informacemi pracují a podrobují jim svá kreativní rozhodnutí.

8. Závěr

Úvod této práce přinesl několik otázek, na které jsem se snažil odpovědět ať už čistě empirickými znalostmi nebo předpoklady na základě dostupných informací. Jak ukázala analýza současného stavu i dotazník mezi producenty, často se za politický film považuje dostačující ten opírající se více či méně o reálné události a postavy. Samotná existence současného fikčního politického filmu a seriálu funguje jen ve spojitosti s ostatními žánry (například detektivním žánrem), které jsou pro současného diváka atraktivní. Pokud v posledních letech vzniklo dílo s větším akcentem na současnou politiku, bylo silně prosyceno odlehčující satirou.

Důležitým výstupem zůstává dotazník mezi nezávislymi producenty. V mnoha ohledech ukazuje nejen na nebojácnost tvůrců, kteří nijak významně až na výjimky nespojují možný politický tlak s případným omezením tvorby. Stejně tak ukazuje, že zatímco některým filmařům přijde současný politický fikční film zbytečným, existují i tací, kteří by ho rádi měli v české kinematografii zastoupenější. Bohužel značná část vnímá problém v nedostatku erudovaných tvůrců.

Výsledkem práce je proto zjištění, že se v občasných výjimkách a propojeních současná politická témata a konstrukce do filmů a seriálů dostávají, zájem tvůrců ke zpracování takových příběhů také existuje. Pokud tedy zůstane zachované takto rozmanité a zdravé producentské prostředí, jako je nyní, a nalezne se klíč k přitáhnutí aktivního a nadšeného diváka, můžeme potenciál současných fikčních politických audiovizuálních děl jen zvyšovat.

Seznam použitých pramenů a literatury

BERNARD, Jan. Z šedé zóny: texty a kontexty. V Praze: Akademie múzických umění, 2010, s. 481. ISBN 978-80-7331-164-3.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Praha: Grada, 2011, s. 329. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

HAVEL, Luděk. Hollywood a normalizace: Distribuce amerických filmů v Československu 1970–1989. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce Mgr. Pavel Skopal, PhD.

STEHLÍK, Jan, Petr VACHLER. Tváře českého filmu. 7.díl. Politický film [dokumentární seriál], ČESKÁ TELEVIZE, 2001, premiéra: ČT1, 10. 4. 2002.

STEHLÍK, Jan, Petr VACHLER. Tváře českého filmu. 7.díl. Politický film [dokumentární seriál], ČESKÁ TELEVIZE, 2001, premiéra: ČT1, 10. 4. 2002.

MAZANCOVÁ, Hana. Dohledový úřad potrestal Okamurovu SPD. Za nepřiznaný e-shop musí strana zaplatit pokutu 100 tisíc. IROzhlas.cz [online]. 2018. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dohledovy-urad-spd-pokuta-e-shop-tomio-okamura_1806201115_hm.

ZABILANSKÝ, Tomáš. Filmové žánry – definice, typy, příklady. 25fps.cz [online]. 2007. Dostupné z: <http://25fps.cz/2007/filmove-zanry-%E2%80%93-definice-typy-priklady/>
Kvůli němu padl Gross či Lánský. A Gangster Ka? Není to autobiografie Krejčíře. Je to příběh gangstera, který tu opravdu řádl, říká Kmenta [online]. 2016. Dostupné z: <https://kultura.eurozpravy.cz/film-a-tv/129641-kvuli-nemu-padl-gross-ci-lansky-a-gangster-ka-neni-to-autobiografie-krejcirje-je-to-pribeh-gangstera-ktery-tu-opravdu-radil-rika-kmenta/>.

Kina ovládl Prezident Blaník. Na druhé místo spadl animák Coco [online]. 2018. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/kultura/film/kina-ovladl-prezident-blanik-na-druhe-misto-spadl-animak-coco_466137.html

Unie filmových distributorů: O nás [online]. Dostupné z: <http://www.ufd.cz/unie-filmovych-distributoru>.

Asociace televizních organizací: Co je to ATO [online]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/co-je-to-ato/poslani>.

Asociace televizních organizací: TV výzkum [online]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/tv-vyzkum/informace-o-projektu>.

Centrum pro výzkum veřejného mínění: Kdo jsme [online]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/kdo-jsme>.

PSP České republiky: Sbírka zákonů a mez.smluv [online]. Dostupné z: <https://>

BEDNÁŘOVÁ, Veronika. Chtěl jsem točit, a tak jsem občas uhnul, říká stoletý režisér Vávra. Lidovky [online]. 28.2.2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/chtel-jsem-tocit-a-tak-jsem-obcas-uhnul-rika-stolety-reziser-vavra-1co-/lide.aspx?c=A110227_185445_lide_spa.

Unie filmových distributorů: Přehledy, statistiky [online]. Dostupné z: <http://www.ufd.cz/prehledy-statistiky>.

HOLÝ, Zdeněk. ČESKÝ FILM: KVALITA NA OKRAJÍCH. A2 [online]. 2005. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2005/8/cesky-film-kvalita-na-okrajich>.

Statut Státního fondu kinematografie. Fond Kinematografie [online]. Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/legislativa/statut%209-2014%20design.pdf>.

PSP České republiky. Jednání a dokumenty. Sběrka Zákonů a mez.smluv. [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=275&r=2012>

Je sečteno. Zeman vyhrál, dostal 51 procent hlasů. Ct24.cz [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2374432-zive-volebni-mistnosti-se-uzavrely-prezident-bude-znamy-za-par-hodin>

Prezident Blaník jde do kin. Celovečerní film měl premiéru v Lucerně. Seznamzpravy.cz [online]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prezident-blanik-jde-do-kin-celovecerni-film-mel-premieru-v-lucerne-42247>.

Kinomaniak: Prezident Blaník [online]. Dostupné z: <http://kinomaniak.cz/filmy/prezident-blanik>

Kinomaniak: Milada [online]. Dostupné z: <http://kinomaniak.cz/filmy/milada>

Bohéma? Nesrovnalostí je tam fůra. Tohle není nic proti tomu, co diváky ještě čeká, tvrdí Brdečková. Aktuálně.cz [online]. 2017. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/brdeckova-bohema-tech-nesrovnalosti-je-tam-fura-tohle-neni-n/r~a065e6a4de5211e68ea50025900fea04/>.

Atentát poprvé 840 tisíc, Labyrint přes 1,25 milionu. MediaGuru [online]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/10/atentat-poprve-840-tisic-labyrint-pres-1-25-milionu/>

Česká soda 10 - Major Zeman (Václav Klaus) [internetové video] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pPkJjem1oRU> Asociace producentů v audiovizí:

Členové [online]. Dostupné z: <http://www.asociaceproducentu.cz/clenove>.

V Česku vznikají filmy o Janovi a Tomášovi Masarykovi. MediaGuru [online]. Dostupné z: <https://www.borovan.cz/10852/v-cesku-vznikaji-filmy-o-janovi-tomasovi-masarykovi>.

Státní fond kinematografie – Aktuality. [online] NOVELA ZÁKONA Č. - 496/2012 SB. [cit. 1.8.2018] Dostupné z: fondkinematografie.cz/assets/media/files/legislativa/Zakon_o_audiovizi_ve_zneni_zakona_c.139-2016_Sb.pdf

Dotazník na nezávislé producenty [online] Dostupný z: <https://goo.gl/forms/RXfsbaqxpOCGeHwj2>

Příloha č.1

Podílel/a jste se někdy na vývoji fikčního politického filmu či televizní série?
Pokud ano, o jaké projekty případně šlo a podařilo se projekty úspěšně dokončit?

ne

Ano, byť naše dosavadní projekty nebyly vysloveně politická dramata či thrillery, téma politiky se v nich odráží poměrně výrazně a s politickými a historickými tématy jsme v nich pracovali rozsáhle.

Přesná odpověď zní "Ne, nepodílel jsem se na takovém filmu. V současnosti se snažíme o film o Fr. Krieglovi, což je drama, které vychází ze skutečných událostí, nejde však o čistý životopis (být vše se děje na doložitelných faktech), ale sledujeme základní myšlenku: politik, který se v zásadní chvíli pro tuto zemi postaví na stranu morálky před vlastním prospěchem. Film je ve stádiu příprav a financování. Myslel jsem si, že takové téma bude snazší zafinancovat a že se mu dostane větší podpory, ale omyl.

pokud si termín Fikční politický film definuji sám tak myslím, že dost projektů na kterých jsem se podílel takových bylo : "Od záznamů divadelních představení / Šašek a královna - neplést s filmem, /, zábavné seriály / Česká soda, "22", / až po současné filmy / Všechno bude fajn, Hastrman(z technických důvodů jsme nedošli do současnosti, kdy hastrman zabije ministra životního prostředí) /

ne

ne

Ve smyslu jak kladete otázku tak nikoliv. V minulosti jsem inicioval a podílel se jako filmař na dokumentech "Zmatek" - to je záznam srpnové okupace roku 1968 a "Jan 69" - to je záznam přebíhu Jana Palacha, ale to byly výpovědi o době.

V Laterně Magice v 80tých letech jsme s Ewaldem Schormem a Antonínem Mášou udělali dvě v podstatě činoherní inscenace, "Noční zkoušku" a "Vivisekci" kritické k tehdejšímu normalizačnímu režimu, nikoliv však adresně k osobám tehdejší politické reprezentace. Svým způsobem byly obě představení v tehdejší době na kulturní scéně událostmi, které vzbudili rozruch.

S Janem Švankmajerem jsme na jaře 1990 natočili "Konec stalinismu v Čechách", což sice byla "agitka" která (pravděpodobně) pomohla vyhrát první volby v létě téhož roku. To ale byla spíše obecná reflexe doby, nikoli "polemika" s konkrétní politickou reprezentací. Ostatně jsem přesvědčen, že zobecnění "politické podstaty problémů" právě třeba ve filmové tvorbě jí dává (pokud se povede) potřebnou nadčasovost.

Filmového politického thrilleru jsem se účastnil pouze jednou, a to jako režisér 2. štábu. Projekt se úspěšně dokončil s, řekl bych, nadprůměrnou producentskou péčí.

Ne

Ano, celovečerní film "TGM", ne

Nepodílela.

ne

Příloha č.2

Čeští občané jsou výrazně aktivní v ohledu sledování skutečné politické situace, především před volbami. Na první pohled se tedy zdá, že se tato aktivita dá spojit s potenciální diváckou úspěšností politického filmu v kinech. Je podle Vás v české kinematografii dostatečně zastoupený fikční politický film? Pokud ne, jakou si myslíte, že to má příčinu?

ano

Filmové vyprávění, aby bylo masově úspěšné, musí vyprávět skrze prostředky blízké masovému divákovi. Skrze to jak se ta politika dotýká osobního života takového diváka nebo přes emoce jemu blízké, skrze obecnější hodnoty, které jsou tím daným tématem zasaženy, či přes nějaký atraktivní žánr, který diváka bude bavit sledovat (viz třeba projekty Netflixu) atd... Pořád to musí být nějakou formou pro diváka zábavné, atraktivní vyprávění. Řemeslo "umění vyprávět" bohužel zatím v našem filmovém a televizním průmyslu značně pokulhává, způsob pojetí bývá velmi didaktický, popisný, příliš historicky detailní přitom však nezáživný atd... Hledejme inspiraci jak se taková témata zpracovávají např. na Netflixu.

Není. Důvody jsou jednoduché: za socialismu nebylo nic takového možné, všechny filmy tohoto druhu byly propagandistické a dopadly podle toho, šlo spíše o "plakáty" než o plnohodnotné filmy. A po revoluci de facto také ne - není u nás tradice takového filmu (jako třeba v Itálii) a vždy potřebujete určitý historický nadhled - a možná teprve nyní nastává dba, kdy se mohou autoři do takových filmů pustit, ale budou mít daleko nejistější pozici a budou to mít daleko těžší, než tvůrci filmů jiných žánrů. Ostatně si všimněte, že politická témata se de facto opírají o jiné žánry - ať Prezident Blaník, který chce být politickou satirou, nebo třeba film o kmotru Mrázkovi, který je spíše kriminálním žánrem, který ovšem odkrývá vazby i v politické sféře. Televize se snažila "díru" vyplnit spíše dokudramaty České století, ale šistě politický film typu Všichni prezidentovy muži Akce Pentagon zatím asi nevznikl a a ni k němu není příliš podmínek.

Myslím, že politický film u nás téměř neexistuje. Jinde má daleko větší prostor a nemyslím jen Anglii, Francii nebo Německo...

Ne. IMHO Bohužel všechny pokusy, či přejaté formáty působí nerealisticky. To pak vzbuzuje i budoucí nezájem diváků.

Dle mého názoru není. Důvodem je nedostatek kvalitních scénáristů, kteří by byli dostatečně zruční npsat dobrý scénář pro takový film.

V mém věku už nesleduji tolik současnou televizní tvorbu, ve filmech vzhledem k jejich "výrobní dlouhodobosti" je akcent na diváckou úspěšnost s využitím "politické atraktivity" méně uskutečnitelný. Určité spíše televizní pokusy spojené s polemikou současné politické situace pravděpodobně jistou sledovanost získaly, nicméně jsou to spíše díla prvoplánová, většinou nemají dlouhodobější dopad. Ostatně sledování a případná polemika s politickou reprezentací je věc publicistiky, nikoliv tvorby. Dokumentární tvorba by pak měla být (dlouhodobě platná) výpověď o době.

Není, politické thrillery ani dramata se u nás bohužel nenosí, případné pokusy o satiru dopadají tragicky jako celovečerní Blaník, případně jako bulvární nesmysl typu Kajíněk atd. Chybí odvaha, chuť skutečně odkrývat a nebát se - minisérii o Babišovi mám v hlavě už dlouho, všichni partneři se ale realizace bojí jako čert kříže. Na vině je samozřejmě hrubý nedostatek kvalitních scénáristů, kteří by měli chuť takováto témata realizovat - přitom nejde o lokálnost, Sorrentinův Il divo nebo i nejnovější Lore o Berlusconi je úspěšným příkladem něčeho, co přesahuje hranice země, ve které daný politik působí.

Ne, myslím, že politický film (ať už to znamená cokoliv) nemá v české kinematografii tradici, politická témata se mění rychleji, než trvá vývoj a výroba celovečerního hraného filmu. Politická témata se mnohem autentičtěji řeší v dokumentární tvorbě.

Není. Domnívám se, že politický film není dostatečně komerčně atraktivní pro domácí trh a zároveň nevhodný pro export. Dlouhodobá strategie Fondu s podobnými projekty taky moc nepočítá - většinou cílí buď na mezinárodní festivaly, nebo na víceméně spokojeného mainstreamového diváka. Je důležité připomínat, že jsou i projekty mezitím. Vkusné, na české poměry relativně drahé (kvůli nemožnosti mezinárodní koprodukce) a určené primárně českému divákovi. Taková ta "národní kinematografie" v dobrém slova smyslu.

Pochopitelně bude většinou politická, resp. historická/izující.

Není a diváci z mého pohledu o tento typ filmu zájem nemají.

u nás má tradici politický propagandistický film, proto bych neočekával velký zájem u diváků....je to obdoba jako u sportovních filmu, lidé chtějí toto sledovat na živo...tedy pokud to vůbec sledovat chtějí a nejsou znechuceni návalem politiky ze všech médií

Příloha č.3

Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ne, je pro vás možným důvodem nedostatku svázanost politiky s filmovým průmyslem (hlavně v dotačním ohledu)? Především, že fiktivní film bude stále spojován s konkrétními osobami, které jsou v politicko-kulturním segmentu aktivní.

-

To si vůbec nemyslím. Problém vidím v tom, že filmaře taková témata dlouho pořádně ani nazajímala a nebo takovéto vyprávění právě vůbec neumí. To je producentská reálná zkušenost.

Aktivní se takový film stává v momentě, kdy odkrývá nebo aspoň připomíná konkrétní kauzu a lidé za ní vidí konkrétní politiky, osoby. V takovém případě producent nejspíše uspěje u komerčních televizí. V momentě, kdy jde jen o modelovou fikci, pak film ztrácí na divácké přitažlivosti, ale může spíše zajímat veřejno-právní média. Prioritní otázkou je, jestli takový žánr a tato témata oslovují scénáristy a jestli dokážou napsat a přinést tak zajímavý scénář, aby jej bylo možno zafinancovat.

Autocenzura je určitě také důvodem malého počtu takových filmů.

nemyslím si

Nemyslím si. Dotační instituce jsou dle mého názoru dostatečně nezávislé na politické zvlášti.

Kriteria pro dotace do filmové tvorby a průmyslu by měla být stanovena bez ohledu na možné zájmy okamžité politické reprezentace.

To je samozřejmě téma, nicméně se domnívám, že v každé zemi jsou taková úskalí. V Polsku politické thrillery vznikají a vláda je na fondy vázána podobně, v Americe je zase aktivita konkrétních tvůrců více vidět a obzvláště republikáni se proto někdy starají o sesazení takových projektů z hledáčku velkých studií (viz dlouho vyvíjený, nakonec Spielbergův film *The Post*, který až nebezpečně připomíná trumpovskou éru) či o zvláštní likvidaci takových provokatérů napřímo (legrační kauza kolem politicky aktivního Jamese Gunna a jeho *Marvelovky*, kdy ho prokazatelně sundal za jeho deset let staré statusy republikán). Chci tím jen říct, že rizika tohoto žánru jsou všude a podle mě musí být zákonitě s žánrem spjata. Možná nám jen chybí málo odvážných tvůrců - Češi ostatně jsou žvanilové bez pořádného tahu na branku.

Ne, dle mého názoru je mechanismus dotací ze SFK dostatečně transparentní a vzhledem k malému objemu prostředků ve filmovém průmyslu se též nejedná o prostředí, které by bylo korupčně atraktivní.

Ne, tak to nevnímám. Viz má odpověď výš. To se u nás naštěstí ještě neděje. Samořejmě to může kdykoli přijít. Jako například v Polsku nebo Maďarsku. Pojdme toho stihnout udělat co nejvíc do té doby..

Nemyslím, že jde o dotační problém, jde hlavně o zájem diváků a ten v této oblasti není.

myslím že tolik ne, ale na to je málo příkladů